

ERDÉSZETI LAPOK

AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET

KÖZLÖNYE

ERDŐ- ÉS FÖLDBIRTOKOSOK, ERDÉSZETI ÜGYEKKEL FOGLALKOZÓK
ÉS ERDŐTISZTEK SZÁMÁRA

Szerkeszti

BUND KÁROLY,

egyesületi titkár.

ΣΖ

1913. év, február 15.

IV. FÜZET.

LII-ik évfolyam.

Ζα

Megjelenik minden hónap 1. és 15-ik napján.

Ara egy évre azok számára, kik az Országos Erdészeti Egyesületnek nem tagjai, 16 kor. Az egyesület azon alapító tagjainak, kik legalább 300 koronát alapítottak, ingyen jár, míg azoknak, kik ezen összegnél kevesebbet alapítottak, az illető alapítványi kamat beküldése mellett, ára 6 kor. Rendes tagoknak a 16 kor. évidíj fejében szintén ingyen küldetik meg.

Az Országos Erdészeti Egyesület időközönként megjelenő közérdekű kiadványai (népszerű erdészeti ismeretek tára stb.), valamint a hirdetések (állandó melléklet) és az időközönként a laphoz fűzött, műnyomópapíron készült képek az előfizetési ár fejében a lappal *ingyen* küldetnek meg.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

BUDAPEST, V., Alkotmány-utca 6. szám

(Telefon: 37—22)

A lapnak legkésőbb minden hónap 5. és 20. napjáig a t. egyesületi tagok vagy előfizetők kezéihez kell jutni. Ellenkező esetben posta-jegygyel „reclamatio” teendő

Munkatársaink tájékozásául! Az „Erdészeti Lapok” közleményeik körébe fogadják az erdőgazdaság összes ágainak művelésére és ismertetésére szolgáló értekezéseket s a gazdálkodás gyakorlati alkalmazására vonatkozó bármínemű tudósításokat, valamint felvesszük az erdészetet közlelő érdeklő s azzal mintegy rokoni kötelékben lévő vadászati ügyeket is.

Írói tiszteletdíj: Egy nyomtatott ivnyi (16. old.) eredeti értekezésért, mely a szerkesztőség részéről átdolgozást nem igényel, 40—48 K, ha az átdolgozást avagy idegen nyelvből eszközölt szabatos fordításért 24—40 K, oly fordításért, mely átdolgozást igényel, 16—24 K.

Munkatársaink tiszteletdíját a szerkesztőség az év végével küldi meg, kívánatra azonban előbb is.

Kérjük munkatársainkat, hogy dolgozataikat csak egyes féliekre s ilyeneken is csak az egyik oldalra, törött alakban írják. A czikkéhez tartozó rajzokat sima, fehér papíron, lehetőleg kétszer olyan nagyságban kell készíteni, mint amilyen nagyságban azokat a szerző a lapba felvéteni kívánja. Ugyanilyen mértékben nagyítva kell a rajzhoz tartozó felírásokat, betűket s egyéb jelzéseket is alkalmazni. Tiszta és szép másolatokat csak hasonlóan kidolgozott eredeti után lehet várni. *Kéziratok nem küldetnek vissza.*

Az Erdészeti Lapokban megjelenő közleményekről a szerkesztőség a nyomdai költségek megtérítése esetén *különlenyomatokat* is készített a szerzők számára. A nyomdai költség (füzve, de boríték nélkül) 30 példány után 16 oldalas ívenként 7 K, 50 példány után 8, 100 példány után 10 K.

Borítékkal ellátva, a különlenyomatok előállítása 30 példánynál 3 K 60 fill., 50 példánynál 4 K-val, 100 példánynál 5 K-val többbe kerül.

EGYESÜLETI HIRDETÉSEK.

Figyelmeztetés. Az egyesületi kiadványokból az egyesületi tagok *csak egy példányt* szerezhetvén meg *kedvezményes áron*, több példány megrendelése esetében a többi példány után a nem tagok számára megállapított ár küldendő be.

Az Országos Erdészeti Egyesületnél (Bpest, V., Alkotmány-utca 6. sz.) a következő művek rendelhetők meg:

ERDÉSZETI LAPOK. Az Országos Erdészeti Egyesület közlönye. Szerkeszti *Bund Károly*. Előfizetési ára 1 évre 16 korona. Megjelenik minden hó 1-én és 15-én. Mutatványszámok ingyenesen. Régi évfolyamok mérsékelt áron.

AZ ERDŐ. Erdészeti és vadászati szaklap kisebb erdők birtokosai és kezelői, erdészeti és vadászati altisztek részére. Szerkeszti *Balogh Ernő* m. kir. erdőtanácsos. Megjelenik minden hó 1-én és 15-én. Ára 1 évre 4 K.

AZ ERDÉSZETI ZSEBNAPTÁR 1912. ÉVI (31.) ÉVFOLYAMA. Ára tagoknak 2 K, másoknak 3 K. Legcélzzerűbb 2 K 45 f, illetőleg 3 K 45 f előzetes beküldésével rendelni, mely esetben bérmentve szállítatik.

AZ ERDŐÖR vagy AZ ERDÉSZET ALAPVONALAI KÉRDÉSEKBEK ÉS FELELETEKBEK. Irta: Bedő Albert. IX. kiadás, 1912. Ára 6 K. 6 kor. 55 fill. előzetes beküldése esetén bérmentve és ajánlva küldetik.

AZ ERDORENDEZÉSTAN KÉZIKÖNYVE. Irta: bölcszházi Belházy Emil. Ára tagoknak 6 K, nem tagoknak 10 K.

ERDÉSZETI NÖVÉNYTAN. Irta: Fekete Lajos és Mágocsi-Dietz Sándor. I. kötet: Általános növénytan. Teljesen elfogyott. — II. kötet: Növényrendszertan. Részletes növénytan. Növényföldrajz. Ára tagoknak 12 K, nem tagoknak 18 K.

RENDSZERES NÖVÉNYTAN. Irta: dr. Tuzson János. I. Általános rész és a virágtalan növények. Ára egyesületi tagoknak 8 K. Bolti ára 10 K.

1913. FEBRUÁR 15.

ERDÉSZETI LAPOK

AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET

LII. ÉVF.

KÖZLÖNYE

4. FÜZET.

KIADJA: AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET

Szerkeszti:

BUND KÁROLY

Megjelenik minden hó 1-én és 15-én. Előfizetési díj egy évre 16 korona.

Az Orsz. Erd. Egyes. oly alapító tagjai, kik legalább 300 kor. alapítványt tettek, valamint a rendes tagok is 16 kor. évi tagsági díj fejében ingyen kapják. Azok az alapító tagok, kik 300 koronánál kevesebbet alapítottak, 6 kor. kedvezményes ártért járathatják.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, Lipótváros, Alkotmány-utca 6. sz. II. em.

A lap irányával nem ellenkező hirdetések mérsékelt díjért közöltnének.
(Telefon: 37—22.)

Allamerdészeti közigazgatás a nyugati országokban.

Irta: Kaán K.

Bevezetés.

Helyes erdőgazdasági politikát üzni s azt jó sikerrel érvényesíteni, csak az ország viszonyainak megfelelően szervezett s a haladó korral lépést tartó erdészeti közigazgatás mellett lehet. Az államerdészeti közigazgatás alkalmas szervezete tehát előfeltétele a céltudatos erdőgazdasági politika sikerének.

Azon körülménynél fogva, hogy az erdőgazdaság évszázados termelési fordulókkal számol, a messze jövőbe tekintő erdőgazdasági politika következetes végrehajtásának bizonyára egy, e különleges célok szolgálatát kifogástalanul ellátó organizmus a legértékesebb föltétele. Ezt az álláspontot foglalják el a kulturnemzetek, amióta nemcsak hogy felismerték az erdő sokoldalú és kiváló közjóléti fontosságát, de azt államháztartásuk jelentős tényezőjének, az egészséges úton haladó kulturális fejlődés elsőrendű kellékének tekintik.

Könnyen érthető tehát, hogy az erdőfentartás és az erdőgazdaság fejlesztése a kulturállamok tevékenységében fontos szerepre

jutott. És ebben leli magyarázatát az is, hogy a nyugat országainak kormányai ujabban egymás után és szinte versengve törekednek az erdészeti szolgálat olyan szervezésére, mely az erdőfentartáshoz kötött fontos közgazdasági érdekeket jó sikerrel ellátni s az erdők sokoldalu és igen jelentős közjóléti hatását érvényesíteni képes.

Poroszországban, majd Württembergben, legutóbb pedig Bajorországban szervezték ujja az erdészeti igazgatást. Ausztriában pedig ezuttal folynak tárgyalások az erdészeti szolgálai szervezése kérdésében.

Nem lehet ezért érdektelen a nyugat országai államerdészetének közigazgatását megismernünk, újabb szervezési akcióit figyelemmel kísérnünk és tanulságait a magunk javára levonnunk.

I. A dologi beosztás rendszerei.

a) *Kormányzat:*

A nyugat országai az államerdészeti szolgálatra rendszerint hármass feladat teljesítését róják. Ellátja ugyanis ez az állam magán-erdőgazdaságát, ellátja a közalapítványok, a községek, a közbirtokosságok stb. erdőbirtokainak gazdasági ügyeit és ellátja végül az erdőfentartás érdekében az állam bármely tulajdonjogu erdőségei fölött törvény után gyakorolni rendelt felügyeletet, végzi tehát az erdőrendészetet.

Az államerdészet ezen szervezetében rendszerint három fokozatot találunk.

A *legfelsőbb fok* a vezetésnek, illetve kormányzásnak, a középső fokozat a gazdaság tulajdonképeni igazgatásának, és a gazdaság felügyeletének, az alsó fok a gazdaság intézésének s egyben az erdőrendészetnek közvetlen ellátására van hivatva. Mi sem természetesebb, mint hogy az egyes fokozatok munkaköre országonként változik.

Kisebb országok államerdészeti szolgálatánál az is előfordul, hogy a legfelsőbb vezetést az egyébként középfokon végzett igazgatással és illetve gazdasági felügyelettel egyestik, aminek folytán az egyebütt hármass fokozat kettősbe olvad. Ebben az esetben azután a gazdasági felügyelet és illetve igazgatás központosított, mert a középső és felső fokozat az ország kormányában vagy amellet — tehát mellé rendelve — talál elhelyezést. Középnagy-

ságu és nagyobb országokban ellenben a legfelsőbb vezetés, illetve kormányzás az illetékes minisztériumban, az igazgatás és gazdasági felügyelet középponti szervei pedig vidékenként, az adott körülmények szerint megválasztott provinciális középpontokban vannak elhelyezve. Az igazgatási szolgálat rendszere tehát ezen általánosabb esetben decentralizált, országonként változó munkakörrel.

Az államerdészeti szolgálat kormányzására hivatott legfelsőbb igazgatási szervezet nem tartozik minden országban ugyanegy minisztérium kebelébe. Poroszországban 1879 óta a mezőgazdasági uradalmi és erdészeti minisztérium (Ministerium für Landwirtschaft Domänen und Forsten), Franciaországban, Ausztriában és Oroszországban pedig a földmívelési minisztérium intézi legfelsőbb fokon az erdészet ügyeit. A német birodalom több államában, így Bajorországban, Szászországban, Württembergben, Hessenben stb. legfelsőbb fokon a pénzügyminisztériumok ügykörébe tartoznak az erdőgazdasági ügyek.

Elmondhatjuk, hogy mindenütt ott, *ahol külön földmívelési rezort-minisztérium van*, az államerdészet *minden* feladata ennek ügykörébe esik. Tehát nemcsak az állami erdőgazdaság, de a közalapítványi, községi, közbirtokossági stb. erdők gazdaságának teljes ellátása, sőt az erdőrendészet ügyei is ehhez a minisztériumhoz tartoznak.

A községi, közbirtokossági stb. erdők gazdaságának pénzügyi eredményei ily rendszer mellett azután közvetlenül a községek, közbirtokosságok stb. pénztáraiba, a közalapítványi erdők gazdaságának pénzügyi eredményei pedig a kultusztárcza, illetőleg az érdekelt alapok intézésére hivatott szervek kezelésébe kerülnek. Csakis a birtokjogi és egyéb, a belügyi és illetve a kultusztárcza ügykörét is érintő és a közvetlen gazdasági kérdéseken kívül álló ügyeket látják el a kultusz-, illetve a belügyi kormányzattal egyetértőleg.

Ki kell emelnem e helyütt, hogy — hazánkon kívül — Európa egy államában sem intéztetnek a közalapítványok tulajdonát képező erdők gazdaságának ügyei a kultusztárcza részéről. Olyan országokban, ahol földmívelési rezort-minisztérium nincs és az államerdők ügyeinek kormányzatát a pénzügyminisztérium látja el, a közalapítványok tulajdonát képező erdők gazdaságának ügyei is a pénzügyi tárcza kötelékébe tartoznak.

Fel kell itt emlitenem azt is, hogy — amennyire megállapítanom sikerült — a nyugati államok erdőbirtokainak külön kegyuri és iskolaügyi nincsenek. Az állami kegyuraság és iskolaügyek a kultusztárcza részéről intéztetnek.

A külföldön is vannak, akik azt a nézetet vallják és a szaklapokban is azt vitatják, hogy a községi erdők gazdasági ügyeinek és az erdőrendészetnek (Forstpolizei) vezetése, illetve kormányzata a belügyminisztériumban volna legindokoltabb helyén. A gyakorlati élet azonban a külföldön azt igazolta — és ezt a nézetet vallják magukénak a kormányok is —, hogy amikor egy rezort-minisztérium áll rendelkezésre, és abban az állam erdőgazdasági ügyei is intéztetnek, nem állana sem a községi közbirtokossági stb. erdők gazdaságának, sem pedig a közalapítványi erdők gazdaságának érdekében, hogy az ilyen birtokok gazdasági ügyeit egy másik nem is rezort-minisztérium irányítsa. Így van az erdőrendészet kérdésével is.

Amikor a földmivelésügyi miniszter a tárczája ügykörébe eső, egyéb ágazatok kérdésében is gyakorolja a rendészetet,*) mivel sem volna megindokolva az, hogy a különleges szakismeretet igénylő erdőrendészet a rezort-minisztertől a belügyi tárcza ügykörébe utaltassék.

E feltételhez azonban le kell szögezmem a nálunk törvényesen is körvonalazott irányzattal szemben a külföldön gyakorlatilag általánosan érvényesülő azt a felfogást, mely nem tartja indokolt-nak, hogy az állam gazdasága, valamint a közalapítványi, községi, közbirtokossági stb. erdők államilag ellátott gazdasága, erdőrendészeti nézőpontokból külön törvényes felügyelet alá vonassék akkor, amikor azok az államszolgálat szervezetéből és természetéből folyólag úgy is kellő felügyelet alatt állanak. E nézet szerint elvárható egy konszolidált organizációval bíró állam hivatalos szerveitől, hogy a gazdasági eljárásoknál a törvényes rendelkezéseket hiven betartják, amiért is ennek ellenőrzésére külön szervek nem szükségesek.

A külföldön majdnem általánosan elfogadott ezen alapelvekben leli azután magyarázatát, hogy a nyugaton kevés kivétellel mindenütt az a személyzet, mely az állam, a közalapítványok, a

*) Élelmiczikkek hamisítása, husvizsgálat, állategészségügyi felügyelet stb.

községek, a közbirtokosságok stb. gazdaságát intézi, ellátja az erdőrendészet teendőit is. Erre a célra tehát külön szervezet, külön intézmény nem áll fenn s amint az eredmények igazolják, ott nem is szükséges.

Itt meg kell jegyezni, hogy az „erdőrendészet“ (Forstpolizei) szolgáltatának megjelölésénél az „erdőfelügyelet“ szót céltudatosan mellőzöm.

Erre a kifejezésre a külföldi államerdészeti szolgálat szervezetének megértéséhez az állami, és az állami közegek ellátásában üzőtt egyéb — közalapítványi, községi, közbirtokossági stb. — erdőgazdaságok felügyeletének kérdésénél lesz szükségem, miután a nálunk használatos „ellenőrködő“ szó a nyugat országaiban körvonalazott működési körnek helyes megjelölésére nem alkalmas.

Egy némely kisebb országban, ahol a kincstári erdőgazdaság külön földművelésügyi minisztérium híján a pénzügyminisztérium tárczája körébe tartozik, a községi közbirtokossági erdők ügyei, valamint az erdőrendészet is legfelsőbb fokban még a belügyminisztérium vezetésére van rendelve.

Alsó és közép fokban ilyen körülmények között is természetesen ugyanaz a személyzet látja el az erdőrendészetet, mely az állami erdők gazdaságát, valamint a közalapítványi községi, közbirtokossági erdők gazdaságát intézi. A személyzet s ezzel a szervezet tehát alsó és közép fokon ugyanegy s csakis a felső foku vezetés oszlik meg a pénzügyi és a belügyi tárczák között.

A megoszlás és ellátás tekintetében azután a rendszerek különfélék. Az erdészeti legfelsőbb igazgatást régebben és főleg a kisebb német tartományokban különböző (a pénzügyi és belügyi) minisztériumoknak alárendelt középponti igazgatósággal kapcsolatban is szervezték akként, hogy ez az igazgatóság bizonyos fontosabb ügyekben csak véleményező és indítványozó szerepre volt utalva, míg e kérdésekben a döntés egyes minisztériumok nem erdészeti szakértői (jogászok) részére tartatott fenn.

Ez az állapot még csak Badenben és Braunschweigban van érvényben, de ott is már átalakított olyan szervezettel, melynél a középponti igazgatóság szakértőkből alakított tanácsülésben tárgyalja és végérvényesen intézi úgy a kincstári erdőgazdaság, valamint a községi, közbirtokossági, közalapítványi stb. erdők állami

ellátásának és az erdőrendészetnek ügyeit is; és csak a nem szorosan gazdasági ügyek kérdéseit, valamint az államgazdaság érdekeit általánosságban is érintő ügyeket, amennyiben a kincstári birtokra vonatkoznak, a pénzügyminisztérium, a községi közbirtokossági stb. erdőket érintő ügyeket és az erdőrendészet körébe vágó kérdéseket a belügyminisztérium döntése alá bocsátja.

Az efféle középponti szervezet lényegileg a legfelsőbb igazgatás helyettesítője, mely kisebb területű országban a középfokú igazgatás szervét is fölöslegessé teszi.

Bajorországban az erdészet legfelsőbb igazgatása, illetve kormányzata a pénzügyminisztérium feladatát képezi, az állami ellátásban részesülő nem kincstári erdőbirtokok ügyei pedig legfelsőbb fórumon a belügyminisztériumhoz tartoznak, mely végső döntésében a szakvéleményt a kormányzósági kerületek erdészeti (középfokú) igazgatásától szerzi be.

Württembergben az erdőgazdasági érdekek jobban érvényesülnek az olyan berendezés folytán, mely szerint nemcsak a pénzügyminisztériumban, de a belügyminisztériumban is külön erdészeti osztályok vannak szervezve, amelyek tagjai legfelsőbb fokon tanácsulésekben döntenek az eléjük terjesztett erdészeti kérdések fölött. Mindezzel ellentétben nagyobb országokban — mint fentebb említettük — a földmívelési minisztériumok egyes osztályai látják el az állami, a közalapítványi, a községi, közbirtokossági stb. erdőbirtokok gazdaságának és az erdőrendészetnek kormányzását, s vele az erdőrendészetet is.

Az erdőgazdasági ügyeket felső és közép fokon kollegiális vagy bürokratikus alapon intézik, esetleg a kettő kombinációjából kialakított szervezetek kormányozzák illetve igazgatják.

Kollegiálisnak nevezik azt a rendszert, amikor tanácsuléseken határoznak az előterjesztett kérdésekben. Bürokratikus pedig, ha felső fokon a kormányzati ágazat vezetője, közép fokon pedig az igazgatási ágazat főnöke részére van fönntartva az állásfoglalás és illetve elhatározás, a kormányzat, illetve igazgatás tagjai pedig ehhez csak véleményt, illetve javaslatot terjesztenek elő. Kombinált, amikor bizonyos ügyek kollegiális alapon intéztetnek el, más ügyek pedig az ily értelemben vett bürokratikus uton nyernek megoldást.

A nyugat államaiban mind jobban általános érvényűvé alakul ki az a fölfogás, hogy mindaz a szervezet, mely kormányzásra (felső fok) és illetve igazgatásra (középső fok) van hivatva, az ügyeket leghelyesebben bírálhatja el és intézheti tanácsülésekben; tehát kollegialis rendszerben, míg a végrehajtásnál (a közvetlen gazdálkodásnál) alkalmasabb az egyéni fölfogás érvényesülésének formája az u. n. bürokratikus forma. Ahol tehát a gazdaság intézőjének rendelkezései hajttnak végre abban az esetben is, ha melléje szolgálatok teljesítése végett mások is rendelve vannak.

A német birodalom országaiban és Franciaországban tanácsülésekben, tehát a kollegiális rendszer szerint intézik legfelsőbb fokon az erdészeti ügyeit. A tanácsülésekben való elhatározás alkalmasabb voltát azzal indokolják meg, hogy az erdőgazdaság lényegesebb kérdései évszázados jelentőségűek, s így nem tehetők ki az egyéni elbírálás alapján hozott egyoldalú és gyakran ötletszerű és nem egyszer nagyon efemer értékű elhatározásoknak.

Éppen ilyen okokból érvényesült a kollegiális rendszer az erdészeti közigazgatás *középfoku* szervezetében, az erdőgazdaságok közvetlen felügyeleténél és illetve igazgatásánál is.

b) Igazgatás és felügyelet.

Az erdőgazdaságok középfoku (nagyobb államokban decentralizált, tehát provinciális) igazgatása különféle formában alakult ki a nyugaton. Befolyással volt az ország nagysága, az erdőterületek térfogata, a közlekedési eszközök fejlettsége, az erdőgazdasági tisztviselők képzettsége és az ország belügyi közigazgatásának szervezete.

A német birodalom néhány államában, mint Poroszországban, Elzász-Lotharingiában és Bajorországban az erdőgazdasági ügyek középfoku ellátása az általános közigazgatás rendszerében a belügyi és pénzügyi igazgatással kapcsolatban van szervezve.

Ennek a szervezetnek azonban még a porosz rendszerénél is, tehát ott is jelentkeznek jelentékeny nehézségei, ahol az igazgatási kerületek jóval nagyobbak a mi megyéinknél.

Ezzel a szervezettel szemben pl. Ausztriában teljesen önnállók és elkülönítve működnek a kincstári és közalapítványi erdőbirtokok szolgálatára rendelt államerdészet igazgatási hivatalai (erdőigazgatóságok).

Bizonyos, hogy ha a politikai beosztástól függetlenül szervezik az erdészeti közigazgatást, gazdasági tekintetéből az igazgatási kerületek sokkal alkalmasabb és gyakorlatibb módon alakíthatók ki, s az erdőgazdasági kérdések sokkal függetlenebbül és célhoz vezetőbbben intézhetők.

Az erdőgazdasági ügyek független ellátását most már különben az általános állami közigazgatás egyöntetű szervezetében, az u. n. porosz rendszer mellett is biztosítani igyekeznek olyképen, hogy a kerületi kormányzóság (Regierungsorganismus) keretében az erdőgazdasági ügyek intézésére — mint Bajorországban — teljesen függetlenül működő igazgatási szervet létesítenek.

Bajorországban ugyanis 1885-től a legutóbbi időkig a porosz rendszernek megfelelőleg a kormányzósági kerületek középpontjában a pénzügyi igazgatás (Regierungs-Finanzkammer) egy osztályát képezte az erdészet. E rendszer mellett az erdőgazdasági ügyek szakértelmet nem kívánó pénzügyi kérdéseit az általános pénzügyi igazgatás keretében intézték el; míg a tulajdonképeni erdőgazdasági ügyek ellátása a pénzügyi kamarai igazgató közreműködése mellett az e célra szakérőkből szervezett külön erdészeti osztály feladatát képezte.

Miután azonban a pénzügyi igazgatás egyéb ágazatában a teendők megszorodtak, és miután a pénzügyi kamarai igazgató szakértelem és az erdőgazdasági kérdésekben való jártasság és beavatottság híján az ügyek intézésébe lényegileg nem, csak formailag folyhatott be, sokkal czélszerűbbnek látszott a kormányzósági szervezet keretében ugyan, de teljesen önállóan működő erdészeti kamarák (igazgatóságok) létesítése.

Ezeket az erdőigazgatóságokat (kormányzósági erdészeti kamarák) éppen a legutóbb akkép szervezték, hogy az erdőgazdaság felügyeletére és vezetésére a pénzügyi és belügyi kamarák mellett teljesen önálló működési kört nyertek. A kormányzóság pénzügyi szervezetével csakis a tisztán pénzügyi kérdésekben és a jogi ismereteket igényelő peres ügyekben maradtak vonatkozásban.

Ezek az új erdészeti kamarák (erdőigazgatóságok) a belügyi kamarával, mint az erdőgazdasági és vadászati rendészet szervei és mint a községi közbirtokossági és közalapítványi erdőgazdaságok ügyeinek, szakértő felügyelői és irányítói ugyanazon kapcsolatban

maradtak, mint annakelőtte a pénzügyi kamara erdészeti osztálya volt a belügyi kamarával.

Az erdészeti ügyek középfoku igazgatásának efféle önállósított és még inkább teljesen független szervezeténél nemcsak a gazdasági eljárások és az erdőrendészet felügyelete, irányítása és ellenőrzése tehető a középfoku igazgatás feladatává, de végleges eldöntése oly gazdasági kérdéseknek, amelyek kisebb államokban ilyen középfoku szervezet híján a középponti legfelsőbb igazgatás feladatát képezik.

Az ilyen igazgatásu kerületek létesítése esetén tehát az erdészeti ügyek középfokú ellátása decentralizált, ami a szolgálatnak csak előnyére válik.

A német birodalom nagyobb államaiban és az osztrák örökös államokban ez az önállóan decentralizált középfoku igazgatási szerv az erdészeti ügyek ellátásánál a legjobb sikerrel bevált.

A nyugat államai legtöbbször a legutóbbi időkhöz nem voltak az erdőgazdaság felügyelői (ellenőrködők) az igazgatási középpontokban összpontosítva, hanem felügyeleti (ellenőrzési) kerületükben laktak (Lokal-Forstmeistersystem). Az igazgatás tehát *vidékenként* megosztott kerületek középpontjából történt, a felügyelet pedig teljesen decentralizált volt. Ennek a helyi felügyeleti rendszernek az volt az előnye, hogy az ellenőrzésre utalt tisztviselő a felügyeletére bízott erdőgazdasági egységeket, azok személyzetét és viszonyait jobban ismerte s a gyakoribb érintkezés révén a gazdaság irányítására közvetlenebb befolyást gyakorolhatott; ami a gazdaság kezdetlegesebb fokán és annak belterjesebbé fejlesztésénél figyelmet érdemlő gyakorlati előnyökkel járt. Hátránya volt, hogy éppen ilyen okok miatt az ellenőrködők nem egyszer túllépték a felügyelet és irányítás határait s háttérbe szorítva nem egy gazdálkodásra utalt tisztviselőt, a gazdaság intézését többé-kevésbé magukhoz ragadták.

Mindenesetre némileg gyámkodással járó rendszer volt ez, mely csak a gazdaság bizonyos fejlődési fokán lehetett helyénvaló.

Könnyen érthető ez okból, hogy ez a felügyeleti mód hovatovább tért engedett a középpontokban szervezett olyan igazgatási rendszernek, mely a felügyeletet is gyakorolja. Tért engedett olyan arányban, amilyen arányban fejlődtek a közforgalom eszközei és

amilyen arányban kiképezhetők voltak az erdőtiszték a tulajdonképeni gazdálkodás teendőiben.

A német birodalom nagyobb államai közül manapság csak a szász királyságban, a kis államok közül pedig a Szász-Weimar hercegségben áll még fenn a kerületi helyi felügyelet.

Megállapíthatjuk, hogy a középfoku igazgatásnak az erdőgazdaság felügyeletével (illetve ellenőrzésével) kapcsolatos ellátásánál a nyugat országaiban az a rendszer vált be eddigelé a legjobban, *mely elég nagy igazgatási kerület gazdasági felügyelőiből szervezve, más igazgatási tényezőtől függetlenül, tanácsulésekben is önállóan intézi az erdészet ügyeit.*

Előnye ennek a rendszernek, hogy:

a) az ügyek tanácsulésekben részrehajlás nélkül és sokoldaluan bíráltnak el;

b) az erdőgazdaság kerületi felügyelője (ellenörködője), aki egyben az igazgatótanács tagja, ekként sokkal sikeresebb munkásságot fejthet ki, mert a gazdaság irányításánál ismeri az igazgatóság álláspontját, az igazgatótanácsban pedig, mint a helyi viszonyokban tájékozott, kellően tudja képviselni kerületét és jó sikerrel folyhat be az ügyek további intézésébe;

c) sokkal egyszerűbb az írásbeli teendők ellátása, mert az erdőgazdaság kerületi felügyelője ezen rendszer mellett a tanácsülés határozatai alapján végleg elintézheti, míg a másik rendszer mellett ilyen ügyekben csak véleményező vagy javaslattevő jelentéseket terjesztettek az igazgatóság elé;

d) előnye továbbá, hogy az igazgatóság tanácsuléseiben a kerületi felügyelők, mint a tanács tagjai nézeteiket és véleményeiket kicserélik. Az egyoldalúság tehát szinte ki van zárva, míg a lokális felügyeleti rendszer mellett ez gyakorta észlelhető;

e) előnye végül a bürokratikus rendszerű igazgatással szemben, hogy az erdőbirtok 100—120 évre alapított gazdaságában a haladó kor viszonyainak megfelelő, de emellett konzervatív olyan gazdasági rendszer alakulhat ki, mely fejlődik az igazgatótanács tagjainak egyetértő megállapodásai szerint, de nincs kitéve ötletszerűségnek és annak, hogy az évtizedek során alkalmazott eljárások eredményét például az igazgatás vezetőjének személyé-

ben bekövetkezett változás révén annak egyoldalu felfogása vagy szeszélye halomra döntse.

Az erdőgazdaság felügyelőinek (az ellenőrkdőknek) igazgatási középpontokban való egyesítése — mint fentebb jeleztük — a német birodalomban manapság szinte általános. És általános Ausztriában is.

Ezzel a rendszerrel kapcsolatban általános az igazgatás elé kerülő ügyeknek kollegiális alapon való tárgyalása is.

Könnyen elképzelhető azonban, hogy a középpontok tanácsát alkotó és tanácsulési határozatok alapján igazgató gazdasági felügyelők munkaköre országonként változó. Egyezik mégis abban, hogy az erdőgazdaság felügyelete és irányítása s a gazdasági ügyeknek az igazgatótanácsulésben való előadása s az ezen ügyekben való határozathozatal képezi legfőbb feladatukat.

A kollegiális rendszerű középfoku igazgatási középpontokban különben az ügyek ellátását területi, tárgyi, vagy kombinált módon osztják meg.

Területi a megosztás, ha az igazgatósági tanács tag a felügyeleti kerületébe tartozó erdőbirtok bármily tárgy összes ügyeinek referense.

Tárgyi, ha a referensek között az igazgatás ügyei tárgyak szerint vannak megosztva.

Végül kombinált, ha az igazgatás tagjai a felügyeletükre bízott erdőbirtoknak főleg gazdasági ügyeit maguk referálják a tanácsban, de ellátnak ezen kívül bizonyos ügyeket tárgyi megosztás szerint is.

Vannak különleges teendők, minők a gazdasági üzemrendezés (gazdasági tervek készítése) az erdőgazdaság időszaki felülvizsgálati munkálatai (gazdasági beszámolók), amely ügyeknek az igazgatási középpontokban való ellátását még a területi megosztással alkalmazott igazgatási rendszer esetében is gyakran bizzák az egész kerületet illetőleg egy egyénre. Az azonban a nyugat egy államában sem fordul elő, hogy az erdőrendezés ügyeinek ellátása a középfoku igazgató mellé rendett külön hivatali szervezetre bíztnék.

Ujabbán és főleg magas nivón álló erdőgazdaságok igazgatásánál azonban azt az eljárást is gyakran alkalmazzák, hogy minden gazdasági felügyelő (ellenőrkdő) a maga kerületére nézve

s az esetről-esetre rendelkezésére bocsájtott segédszemélyzettel s a gazdaság közvetlen intézőjének (erdőgondnokoknak) bevonása mellett irányítja és vezeti az üzemrendezés teendőit.

Megállapíthatjuk, hogy ott, ahol az erdőgazdaság nem rendelkezik részletes felmérések alapján készült pontos erdőgazdasági térképekkel, ahol a birtokviszonyok rendezetlenek, a szállítóeszközök fejletlenek, szóval ahol a technikai munkálatok egész sora vár az erdészeti igazgatásra, a területi megosztással alkalmazott igazgatási rendszer esetében is ajánlatosabbnak találták a nyugat országában azt a beosztást, mely szerint a gazdasági tervek készítésének vezetése az igazgatási kerület egész területét illetőleg egy egyénre bízassék. E megbízatás a külföld több országában alkalmazott oly értelemben mutatkozik célszerűnek, hogy a gazdasági tervek egybeállításánál az erdőgazdaság felügyelőjének, ugymint a gazdaság intézőjének véleménye irány- és mértékadó és hogy az elkészült gazdasági terv és az abba foglalt előírások az igazgatótanács beható elbírálása alá bocsáttatnak.

Az erdőgazdasági építkezési teendők közül a számottevőbb magas építési munkákat (erdőgondnoki lakok építése stb.) a német birodalom országainak állami erdőgazdaságában az államépítészeti hivatalok hajtják végre. Kisebb munkák az erdőgazdaság intézőinek feladatát képezik.

Ausztriában erdészeti alkalmazottak foglalkoznak az erdőgazdaságot érdeklő összes magasépítési munkákkal.

Szállító eszközök tervezése és létesítése a külföld országában mindenütt az erdészet feladatát alkotja.

Ahol sokoldalu gyakorlatot igénylő oly nagyszabású szállító berendezések létesítése vár megoldásra, melyek végrehajtása az erdőgazdaság intézőinek feladatává nem tehető, legcélszerűbbnek bizonyult Ausztriában is, Württembergben is, ha az igazgatási középontban egy arra alkalmas egyén látja el az ilyen teendőket.

Ha azonban a gazdaság belterjessége olyan fokig jutott, hogy újabb, nagyobb szabású berendezések létesítését főlegessé teszi, úgy ezeknek a teendőknek külön személyekkel való ellátása is főlegessé vált s érvényre jutott a német földön legtöbb helyütt gyakorolt az a rendszer, mely a felmerülő munkálatok tervezését és végrehajtását a gazdasági felügyelő irányítása mellett a gazdaság intézőire (erdőgondnokokra) bizza.

Azokban a nyugati államokban, amelyekben a technikai földadatok nagyobbára meg vannak oldva, a birtokhatár-korrekcziók, a birtokcserék földmértani végrehajtását, a birtoktérképek kiegészítését, nyilvántartását stb. a középfoku igazgatásnál sokhelyütt a földmérő mérnök látja el. Itt nem lesz érdektelen fölemlitenem, hogy a nyugati államok erdőbirtokai majdnem kivétel nélkül részletes trianguláció alapján vannak fölmérve, a birtoktesten nagy számban állandósított fix pontokkal. Ez a részletes trianguláció azután módot nyújt rétegvonalas gazdasági térképek készítésére, amelyek az uthálózat fejlesztésének tervezésénél kiváló szolgálatot tesznek. Meg kell itt említenem, hogy a nem nagyarányu birtokcserék és vételek nagyobbára középfokon végleges elintézését nyernek.

Hasonlóképen nagyobbbrészt középfokon nyernek végleges elintézését az állami erdők vadászati ügyei. A vadászat ugyanis, mint az állami erdők elválaszthatatlan mellékhasználati ága, Nyugat-Európa minden államában az erdészeti igazgatás keretébe tartozik.

A meliorációs munkálatok ellátása tekintetében a végrehajtásra váró földadatok természete és arányai alakították ki az idevágó szolgálati szervezet rendszereit.

Általánosságban megállapíthatjuk, hogy ahol nagyobbarányú ilyen teendők várnak megoldásra, kivétel nélkül az államerdészet végzi a teendőket e célra begyakorolt személyzetével, amely azonban legtöbbnyire nem az erdőgazdasággal kapcsolatos igazgatás alatt áll, hanem vagy közvetlenül a minisztériumból irányítják, vagy azt különleges középfoku szervezet igazgatja.

Svájcban a kopárfásításon kívül az erdőterületeken belül előforduló összes technikai munkálatokat, tehát a vizmosások megkötését, patakkorrekcziókat, lecsapolásokat, szivárgók és csorgók létesítését, lavinakötéseket stb. a szövetségtanács erdészeti szervezetének irányítása mellett hajtják végre. A hirneves Gotthardvasút r. t. e célra külön erdőmérnököket tart.

Ausztriában külön e célra begyakorolt és külön szervezetbe foglalt, tehát külön igazgatás alatt álló államerdészeti közegek látják el az u. n. vadpatakszabályozási munkákat, mely gyűjtőnév alatt a kopár területek begyepesítésétől (Berasung) és befásításától

(Wiederbewaldung) a talajjavító, lecsapoló, a hegyoldali csuszamlásokat, völgyszakadásokat, vizmosásokat, görgeteg- és lavinaomlásokat beépítő munkálatokat, valamint a kopárokkal kapcsolatos és többnyire hordalékkal elárasztott és a felső szakaszokra terjedő teendőket is kell értenünk.

Ez a szervezet a „Forsttechnische Abteilung für Wildbachverbauung in Österreich.“

A német birodalom országainak fejlett közgazdasági és aránylag igen kedvező terepviszonyai mellett, ilyen szervezetre nem szorul.

Itt az erdőbirtokon belül előforduló meliorációs teendők alárendeltebbek*) külön szervezetet nem igényelnek.

A német birodalom területén ugyanis az erdészetet érdeklő technikus föladatak nagyrésze már meg van oldva, az erdőtisztek nevelésénél is ezért kevésbé a technikus, mint inkább az erdőgazdasági és nemzetháztartási, valamint a szociális föladatak szolgálatára alkalmas kiképzési irányzat érvényesül.

Ilyen körülmények között azután az erdőbirtokon belül előforduló kisebb meliorációkat az erdőgazdaság közvetlen végrehajtásával megbízott közegek, a patak- és folyókorrekciókat pedig a kulturmérnökök végézik.

Visszatérve ezek után a vidékenként megosztott középfoku igazgatás tanácsbeli szervezetének ismertetésére, meg kell állapítanunk, hogy a külföld államerdészeti szolgálatánál az a rendszer bizonyult leghelyesebbnek és belterjessé fejlett gazdaság igazgatására legcélszerűbbnek, amelynél az igazgatótanács ülésén az referálja bizonyos gazdasági kerület összes ügyeit, aki annak a kerületnek a gazdasági felügyelője, aki tehát e birtokrész helyi viszonyait, gazdasági kérdéseit legjobban ismeri. Nem zárja ki e rendszer azt sem, hogy bizonyos különleges ügyek tárgyak szerint intéztessenek az igazgatótanács tagjai részéről.

Baden nagyhercegség, mely erdőgazdasági eljárásaiban előljár, nem hasított ki az igazgatás tagjai részére meghatározott felügyeleti kerületeket, nehogy egyik referens pl. csak síkvidéki, másik hegyvidéki erdőbirtok kerületi felügyelője legyen. Az igazgatás

*) Ingoványos helyek lecsapolása, kopárok fásítása, kisebb vizmosások megkötése.

tagjai között felügyeleti szempontból kellő változattal, tehát kombinative vannak felosztva a gazdasági egységek (erdőgondnokságok). Ez a beosztás nemcsak a felügyelők egyoldaluságát zárja ki, de biztosítja azt is, hogy azok a különböző viszonyok ismerete révén tanácsuléseiken a tárgyat jobban elbírálni képesek legyenek.

A kollegiális rendszer alkalmazása tekintetében különben lényeges eltérések konstatalhatók.

Poroszországban és a vele azonos belügyi és pénzügyi kormányzattal ellátott Elzász-Lotharingiában pl. a kormányzósági kerületek szerint megosztott igazgatás erdészeti osztályának — az osztályfőn kívül — alig van 2—3 tagja. Az igazgatási kerület s vele a kollegium kicsiny, ami a tanácsülésben való tárgyalás jelentőségének rovására szolgál.

Az osztályfőnek is van felügyeleti kerülete, ami őt lényegesen elfoglalttá teheti a tanácsuléseken való tárgyalás alkalmával.

Az igazgatás tagjainak különben sincs meg az önállóságuk. A nem teljesen független nézetnyilvánítás híján azután értéküket veszítik a tanácsülésben hozott határozatok.

A tanácstagok az üléseken csak szentesítik az előljárónak sokszor megalkuvást nem ismerő nézetét. Mód nyílik tehát nem egy esetben a főnöki autokratizmus érvényesülésének. Ez pedig ellentéte annak az igazgatási alapnak, amit a kollegiális rendszer involvál és amilyent az erdészet helyes igazgatása megkíván.

Ausztriában a bürokratikus és kollegiális szervezetekből kombinált, bár manapság már jobban a kollegiális felé hajló rendszer divik. Ugyanis tekintélyes és szigoruan körvonalozott része az ügyeknek kellő tagból álló tanácsulésen kerül döntésre. Vannak mégis dolgok, melyek a főnök egyoldalu elbírálása alapján intézettek el.

Badenben, Hessenben, Württembergben, Bajorországban eszményi alapon szervezett elég nagy igazgatási középpontoknak a gazdaság felügyeletét is ellátó és elégséges számú tanácstagból álló kollegiumainak határozatai irányítják az igazgatást.

Azok a gazdasági eredmények, melyeképpen ezeknek az országoknak az erdőgazdaságait érdeklőleg állapíthatók meg, bizonyítják az évtizedek óta alkalmazott ennek az igazgatási rendszer-

nek a kiváló előnyeit. Ezek az előnyök pedig főleg ott mutatkoznak, ahol az erdőgazdaság mint egység (erdőgondnokság) ellátását s vele a gazdaság intézését is oly alapra fektették, mely az alkalmazott igazgatási rendszernek legjobban megfelel.

c) A gazdaság közvetlen ellátása.

Végrehajtó szervek. A tulajdonképeni gazdálkodókon, az erdőgazdaság intézőin nyugszik az erdőgazdaság sulypontja.

Az erdőgazdaság intézőinek (erdőgondnokoknak) a német birodalom és Franciaország államerdészete *szolgálatánál* igen fontos szerep jut. Ezek ugyanis kerületükben nemcsak a kincstári erdőgazdaságok, de a községi, közbirtokossági, közalapítványi erdőbirtokok ügyeinek intézését, valamint az erdőrendészet *szolgálatát* is ellátták.

A birtokmegoszlás szerint vannak azután esetek, amikor egy gazdasági kerület területén csak kincstári, másíkan csak közbirtokossági vagy közalapítványi birtok terül el, de vannak természetesen olyanok is, amelyek kerületébe kincstári, úgy mint községi, közbirtokossági, esetleg közalapítványi erdők is tartoznak.

Az erdőgazdasági intézők szolgálatának okszerű és helyes szervezete mindenestre a gazdasági siker egyik legfontosabb alapfeltétele.

Az erdőgazdaságok mint gazdasági egységek (erdőgondnokságok*) ügyeinek intézését a nyugaton kétféle rendszerben szervezték:

Az egyik rendszer szerint nagyobb gazdasági egységeket alakítanak, s a gazdaság intézését két vagy több tisztviselőre bizzák olyképen, hogy tulajdonképen a rangban idősebb az egész gazdasági egység ügyeinek intézője, míg a második és esetleg a többi csak az elsőnek utasítása szerint jár el. Könyvvezetés és számadástétel is az elsőnek a feladata (Wirtschafts Forstmeistersystem vagy Revierförstersystem).

*) A német birodalom legtöbb országában erdőgazdasági hivatal (Fortamt) a nevek.

A másik rendszer szerint a javaslatétel, a végrehajtás és a számadás egy tisztviselő feladatát képezi (Oberförstersystem).*)

A gyakorlatban ez utóbbi, vagyis az „*egyes*” *gazdálkodó rendszer gyakoribb*. Nem mondható azonban, hogy országonként egyik vagy másik rendszer lenne általánosítva.

Ahol nagyobb a gazdasági egység, mint amekkorát egy tisztviselő tevékenysége elláthat, s azt bármi okból kettéosztani nem lehet, egy második beosztott gazdasági tisztviselő alkalmazásával segítenek. Egyébként — mint a gyakorlat is igazolja — az „*egyes*” *gazdálkodó rendszer* (Oberförstersystem) indokoltabb, mert csak az ilyen rendszer mellett állapítható meg helyesen a gazdasági felügyelet és a gazdaság intézőjének munkaköre és felelőssége, továbbá mert a gazdaság intézőjének munkabírása, munkakedve csak e rendszer mellett nyer megnyugvásra kielégítést. A többes gazdálkodó rendszer magyarázatául fel kell itt említenünk, hogy annak tulajdonképeni jellegzetes alakja az, amikor rendszerint nem két vagy több, hanem csak egy főiskolai képzettségű tisztviselőről (ismét: Forstmeistersystem) és egy vagy több alsóbb képzettségű, vagy csak gyakorlatilag képzett, de mindig tisztviselői rangban lévő egyén alkalmazásáról (ismét: Kreisförstersystem) van szó.

Ennek a fokozatosan megszűnő rendszernek ilyen értelemben addig volt létjogosultsága, amíg a gazdaság intézésére hivatott személyzet nagyrésznél csak gyakorlati képzettsége volt, s így tőle nagyobb önállóságot és kezdeményező képességet várni nem lehetett. Egyébként ott jogosult, ahol az erdőbirtok jövedelme csekély, a gazdaság külterjes és ahol nem is várható, hogy egyhamar belterjes és nagyobb szellemi képességet igénylő erdő-

*) Ez a megjelölés ma már nem helytálló, mert egyes államokban az idősebb gazdálkodó főerdészek erdőmesteri címet kapnak (pl. Baden nagyhercegségben), sőt Bajorországban általában, Ausztriában pedig részben erdőmesteri rangban szolgálnak a gazdálkodók. Erdőtanácsosi és főerdőtanácsosi címmel és ranggal csak az államerdészeti igazgatás közép- és felsőfoku szervezetében, tehát a kormányzásnál és az igazgatóságoknál alkalmaztatnak tisztviselőket. Ez a rendszer természetesen nem zárja ki azt, hogy az erdőgondnok, vagyis az erdőgazdaság intézője is ne jusson olyan fizetési fokba, mint a középfokú igazgatásnál alkalmazott erdőtanácsos, de ezt a címzést nem kapja meg.

gazdaságba átmenetet biztosítani lehet. Alkalmazzák ott is, ahol a birtoktest nagyon tagolt s a kisebb részek gazdasági ellátása ilyen alárendelt alkalmazottak útján is jó sikerrel biztosítható.

Alkalmazzák ezt a rendszert akként is, hogy az alárendelt tisztviselők is főiskolai képzettségűek. Ebben az esetben az alárendeltnek, gazdaságot intéző szerepben ez többnyire a kezdő, a gyakorlati kiképzetést szolgáltató és ideiglenes állomása addig, amíg önálló alkalmaztatásba jut.

Igy van ez Bajorországban és Württembergben. Mig Franciaországban, ahol a gazdasági egységek (erdőgondnokságok) ellátása hasonló értelemben történik, az alárendelt tisztviselők alsóbb képzettségű egyének.

Az államerdészeti közigazgatásnak a gazdaság intézésére és a rendészet ellátására hivatott alsófoku szervezetét a most ismertett mindkét rendszer mellett az úgynevezett erdőőri szolgálat alkalmazottai egészítik ki.

Ezek vagy megfelelő előképzettséggel bírók, akikről elvárható, hogy a gazdasági üzem szolgálatánál bizonyos önállósággal segédkeznek (Förstersystem), vagy olyanok, akiknek számottevő előképzettségük nincs ugyan, 2—3 havi tanfolyamra képezetnek ki a szolgálatba való fölfogadás után, de mert javarészt jóra való erdőmunkások sorából választatnak, gyakorlatilag jártasak azokban a gazdasági és üzemi munkákban, amelyek felügyeletével őket megbízni szokták (Forstwartsystem).

Ez utóbbiaktól nagyobb önállóság nem lévén elvárható, csak ott indokolt az alkalmaztatásuk, ahol a gazdaság intézőjének módjában áll, hogy az üzemet minden irányban önállóan irányítsa és vezesse.

Ahol akár az erdőgazdaság terjedelme, akár tagoltsága vagy más ok miatt erre mód nincs, az ilyen személyzet a szolgálat hátrányára csakhamar a képességét meghaladó olyan munkakörbe jut, amilyent okszerűen, megnyugvással és jó sikerrel csak megfelelő előképzettségű egyénekre lehet bízni.

Vannak végül itt-ott olyan alkalmazottak, akik kizárólag a védelem szolgálatára vannak rendelve. Ilyenek vannak pl. Poroszországban (Forsthilfsaufseher), ahol ezek vagy állandósítottak, vagy oda rendeltetnek, ahol ilyen kisegítő szolgálatra szükség van.

d) Pénzkezelés, számvitel.

A szolgálati rendszerek képének teljessége érdekében meg kell emlékeznünk a pénzkezelés és a vele kapcsolatos számvitel teendőinek ellátásáról is.

E tekintetben megállapíthatjuk azt, hogy a külföldön, — vonatkoztatva e kijelentést Európa számottevő erdőgazdaságot üző összes államaira — az erdőgazdasági üzemekkel kapcsolatos pénztári kezelést, valamint az ezzel összefüggésben lévő számviteli teendőket sehol sem látják el erdészeti főiskolai képzettségű egyének.

A német birodalom déli államaiban az állampénztárak, az északi országokban pedig külön e célra szervezett és kezelőtisztekre*) bízott erdészeti pénztárak teljesítik ezt a szolgálatot.

A két rendszer közül Poroszországban az erdészeti pénztárak (Forstkassen) alkalmazása divik. Az ilyen pénztárakat két vagy több gazdasági egység (erdőgondnokság) részére szervezik.

A többnyire „erdőhivatal“-nak vagy „főerdészség“-nek nevezett erdőgondnokságok összes bevételeit ezek veszik át és fizetik ezek kiadásait. Vezetnek minderről bevételi és kiadási könyvet, Résztvesznek a főerdészségek részéről megtartott versenytárgyalásokon, hogy átvegyék az ott befizetett összegeket.

Szászországban is efféle erdészeti pénztárak működnek. Ezek kerülete átlagban egy erdőgazdasági felügyelő kerületével egyenlő. Előfordul azonban, hogy nagyobb felügyeleti (ellenőrzési) kerületre két pénztár is esik.

Bajorországban rendes állampénztárak (Rentämter) szolgálják az erdészetet is. Ezek az úgynevezett segédpénztárak, vagy fiók-pénztárak, melyek pénzkészleteiket a kerületi állampénztárba szállítják. Átveszik ezek az erdőhivatalok (erdőgondnokságok) összes bevételeit és fizetik ezek kiadásait.

Badenben és Württembergben szintén a rendes állampénztárak és illetve ezek fiókjai teljesítik az erdőgazdaságok pénzkezelési ügyeit is.

Európa számottevő államai közül az erdőgazdaságok intézői

*) Kezelő tiszt megjelölés alatt értem az olyan alkalmazottakat mint a segédhivatalok minden szakbeli képzettség nélküli tisztjei.

(erdőgondnokok) sem kezelnek egyebükt pénzeket, csak Oroszországban és Ausztria bizonyos (keleti) részeiben.

Mint a külföldi gazdasági eredmények igazolják, nincs is erre ott mellőzhetlen szükség és sok ellenőrzésnek, de még több meggyanúsításnak veszi elejét.

Fel kell különben helyükt emlitenünk azt is, hogy a nyugat államaiban az erdőgazdasági egységek (erdőgondnokságok) egyben költségvetési egységek is. Vezetőik a gazdasági egységre hitelrova-tonként engedélyezett összeg erejéig utalványozási joggal birnak. Az utalványok közvetlenül a pénztáraknak szólnak.

A gazdasági egység vezetője, úgy mint a pénztár is, nyilván-tartják az utalványozást. Ezek könyvelnek tehát és nem a szám-vevőség, csak az erdőgazdaság évente zárt s a mellékletekkel fel-szerelt főkönyve kerül számviteli elbírálásra, valamint a pénztári nyilvántartókkal való összehasonlításra.

A gazdasági üzem tekintetében tehát a külön számviteli szol-gálat csakis az anyag és pénzbeli számadások utólagos felülviz-sgálására vonatkozik és így aránytalanul kicsiny személyzetet igényel.

II. A térbeli beosztás rendszerei.

Az államerdészeti közigazgatás külföldi rendszereiről nyújtott eddigi ismertetésemben a szervezeteket csak dologi nézőpontok-ból tárgyaltam a térbeli beosztás mellőzésével.

Hogy pedig a szolgálati rendszereket kellő megvilágításba helyezhessük, összehasonlító tanulmány tárgyává tehessük s követ-keztetéseket vonhassunk le, amelyek nekünk tanulságul szolgálhat-nak, ismerjük meg a továbbiakban azon országok államerdészeti szolgálatának területi beosztását, amelyeknek szervezete bizonyos rendszerek jellegzésére alkalmas.

A Poroszország általános közigazgatását ellátó 36 kormányzóságnak *egész területe* — tehát nem erdőterülete — 678 erdőgazdasági kerületre (erdőgondnokság) van osztva. Az államerdészet *e szűk hálós szervezete* van hivatva a most jelzett kerületekbe eső állami közalapítványi, községi, közbirtokossági stb. erdők gazdaságát intézni és ez a szervezet látja el a törvényszabta állami erdőren-dészetet is.

Poroszországban tehát az erdőrendészeti szolgálattal közvetlenül megbízott 678 őrszem ügyel fel arra, hogy a nem államilag ellátott erdőbirtokokon az erdőfenntartáshoz fűzött fontos államgazdasági érdekek érvényesüljenek.

Poroszország 2,718.260 *ha* (4,724.336 kat. hold) állameredejéből átlagban 4000 *ha* (6952 kat. hold) állami kezelés alatt álló 391.700 *ha* (680.775 kat. hold) közalapítványi, községi, közbirtokossági stb. erdejéből átlag 500, összesen tehát 4500 *ha* (7821 kat. hold) erdőbirtok esik egy erdőgazdasági (erdőgondnoksági) kerületre.

A valóságban természetesen változó az egy-egy erdőgazdasági kerületekbe eső erdőbirtokok területi aránya. A königsbergi kormányzóságban pl. a wanickeni főerdészségkerületébe csak 2362 *ha* (4105 kat. hold), míg ugyanott a nemonieni kerületébe 9056 *ha* (15139 kat. hold) a rositteni kerületébe pedig 10.125 *ha* (17.597 kat. hold) erdő esik. A marienwerderi kormányzóságban a rausenhofi főerdészség kerületébe 2878 *ha* (5002 kat. hold), míg ugyanott a chotzenmühli főerdészség kerületébe 9668 *ha* (16.803 kat. hold) erdő tartozik.

Ennek a szervezetnek középfoku igazgatását a kormányzóságok középpontjából a kormányzósági főerdőmesternek, mint a kormányzóság erdészeti előljárójának vezetése mellett tanácsstagokként szereplő és kollegiális üléseken határozó kerületi felügyelők intézik, akik hivatva vannak arra is, hogy a középfokú igazgatás ellátásán kívül helyszíni szemlékkel ellenőrizték az erdőgazdaság szolgálatát.

E kerületi felügyelők száma az országban 119.

Az erdőgazdasági kerületek (erdőgondnokságok) számának és területi megoszlásának arányában vannak kormányzóságokként az erdőgazdasági felügyelők elosztva.

Számbavéve azt, hogy a főerdőmesterek, mint a középfoku erdészeti közigazgatás vezetői is birnak, bár kisebb felügyeleti kerülettel, átlagban 6-6, kereken 7 erdőgazdasági kerületet (főerdészség = Oberförsterei) számíthatunk egy felügyeleti kerületre, melybe az államerdőkből átlag 26.400 *ha* (43.883 kat. hold), a községi stb. erdőkből átlag 6000 *ha* (10.428 kat. hold), összesen átlag 32.400 *ha* (54.311 kat. hold) erdő tartozik.

A kormányzóságokként alkalmazott erdőtanácsosok, mint fel-

ügyelők s velük a felügyeleti kerületek számát a kormányzóság kerületébe tartozó erdőbirtok arányai befolyásolják.

A marienwerderi kormányzóságba pl. 257.315 *ha* (447.213 kat. hold) erdő tartozik, mely 45 erdőgazdasági és 6 felügyeleti kerületre van beosztva. Itt tehát 7 és 8 között változik az egy felügyeleti kerületbe eső főerdészségek száma.

A poseni kormányzóságban ellenben csak 18 főerdészség van 3 felügyeleti kerülettel, melyből egyet a vezető főerdőmester lát el.

Ez az aránytalanság igazolhatja a már fennebb vázolt abbeli állításunkat, hogy az erdészeti igazgatásra oly alkalmasnak bizonyult kollegiális rendszernek nem a legmegfelelőbb a porosz erdőgazdasági ügyek állami ellátására rendelt s a porosz közigazgatásba illesztett szervezet.

A porosz földmivelési, uradalmi és erdőgazdasági minisztériumban 12 előadó tanácsos kollegiuma működik, élén az osztályigazgatóként szereplő országos főerdőmesterrel és a szolgáltatételre beosztott személyzettel.

Bajorország 936.946 *ha* (1,628.412 kat. hold) államerdeje és 385.600 *ha* (670.173 kat. hold) községi közbirtokossági, közalapítványi stb. erdeje az általános közigazgatás ellátására szolgáló 8 kormányzóságban 376 (nálunk erdőgondnokságnak nevezett) erdőgazdasági kerületbe tartozik, melyet ott erdőhivatalnak (Forstamt) neveznek.

Az állami erdőből átlag --- --- --- 2490 *ha* (4328 kat. hold)
A községi, közalapítványi stb. erdőkből 1030 *ha* (1790 kat. hold)

Összesen --- 3520 *ha*

(6118 kat. hold) esik egy erdőgazdasági kerületbe.

Az erdőrendészetet 1,273.159 *ha* (2,212.750 kat. hold) magán-erdő fölött gyakorolja az állam, s így egy erdőhivatal (erdőgondnokság) kerületébe a magánerdőből átlag 3360 *ha* (5850 kat. hold) esik.

Átlagban tehát majdnem ugyanakkora a rendészeti felügyelet alá tartozó erdő, mint a gazdasági ellátásra beosztott erdőbirtok.

A 376 erdőgazdasági kerület (erdőgondnokság) a 8 kormányzóság középpontjában, a többi igazgatási szervek mellett, de önállóan működő „erdészeti kamara” (Forstkammer) igazgatása alatt áll. Egy ilyen kamarában átlag 6 erdőtanácsos működik, akik tanács-

ülésekben határoznak az eléjük kerülő ügyek fölött, egyebekben pedig az a feladatuk, hogy az erdőgazdaság külső felügyeletét ellássák.

Egy erdőtanácsos ilyen felügyeleti kerületébe átlag 7—8 erdőhivatal (erdőgondnokság), birtokarány szerint pedig:

az államerdőből átlag --- --- ---	19.558 <i>ha</i> (33.470 kat. hold)
a községi, közbirtokossági, közalapítványi stb. erdőből átlag --- ---	8195 <i>ha</i> (14.293 kat. hold)
Átlag összesen	27.753 <i>ha</i> (47.763 kat. hold)

erdő tartozik. Egy erdészeti kamara (erdőigazgatóság) kerületébe pedig átlag 166.000 *ha* (288.508 kat. hold) állami, közbirtokossági, közalapítványi stb., szóval olyan erdő tartozik, amelynek gazdaságát az állam látja el. A rendészeti felügyelet alatt álló 1,273.159 *ha* (2,212.750 kat. hold) magánerdőből pedig átlag 159.000 *ha* (276.342 kat. hold) esik egy erdészeti kamara és 26.691 *ha* (46.389 kat. hold) egy felügyelő kerületébe.

A beosztásról adott ez a vázlat is igazolhatja már az előzőkben ismertetett abbéli álláspontunkat, hogy Bajorország nagyobb térfogatu és így az erdészeti igazgatásra alkalmasabb kormányzóságaiban az állami közigazgatásba önálló szervként illesztett közép-foku erdészeti igazgatásnál mindazok a nézőpontok érvényesülhetnek, amelyeket az előző fejtegetéseinkben a külföldön bevált és ott jósikerűnek ismert erdészeti igazgatás feltételeiként jeleztünk.

Itt legfelsőbb fokon a pénzügyminisztérium egy osztálya intézi az államerdészet ügyeit.

Baden nagyhercegség példaszerű erdőgazdaságának igazgatása — mint már fentebb láttuk — nem kapcsolatos az általános közigazgatással. Az ország 96 erdőgazdasági kerületre (erdőgondnokságra) van osztva, melyet ott — mint Bajorországban vagy Württembergben is — erdőhivatalnak neveznek. A 91.050 *ha* (158.245 kat. hold) államerdőből és 256.100 *ha* (445.102 kat. hold) községi erdőből egy erdőgazdasági kerületre átlag

	950 <i>ha</i> (1651 kat. hold) állami
	2670 <i>ha</i> (4640 kat. hold) községi közbirtokossági
összesen	3620 <i>ha</i> (6291 kat. hold) erdő esik.

A rendészeti felügyelet alatt álló 201.049 *ha* (349.423 kat. hold) magánerdőből pedig egy erdőgazdasági kerületbe átlag 2011 *ha* (3495 kat. hold) tartozik.

Azigazgatást közép és egyben felső fokon az uradalmi igazgatóság látja el, melynek erdőgazdasági tanácsában egy „titkos főerdőtanácsos” (geheimer Oberforstrat) elnökle mellett főerdőtanácsosi és erdőtanácsosi rangban lévő 7 előadó működik, akik a gazdaság felügyeletét is ellátják.

Egy felügyeleti kerületbe átlag

13.000 *ha* (22.594 kat. hold) állami erdő és

36.600 *ha* (63.611 kat. hold) községi stb. erdő,

összesen: 49.600 *ha* (86.205 kat. hold) erdő tartozik.

Az államerdészetnek Badenben kifejezetten felsőfoku igazgatása nincs; de a meglévőt középfokunak sem nevezhetjük. Mint az előzőekben láttuk, az állami erdőket illetőleg a pénzügyi, a községi stb. erdőket illetőleg a belügyi minisztériumba csak általános államgazdasági, illetve közigazgatási kérdéseket érintő ügyek kerülnek, mert a szakkérdések a középfoku vagy talán jobban felsőfokunak tekintendő uradalmi igazgatóságnál végső elintézészt nyernek.

Württemberg királyság erdőhivatalnak nevezett 150 erdőgazdasági (erdőgondnoksági) kerületre van osztva. Ezek látják el a kerületükbe eső állami, községi, közbirtokossági, közalapítványi stb. erdők gazdaságát és a kerületükbe eső magánerdők felügyeletét.

Egy erdőgazdasági kerületbe a rendészeti tekintetben odatartható magán erdőn kívül

az államerdőből átlag --- --- --- --- 1305 *ha* (2268 kat. hold)

a községi stb. erdőből átlag --- --- --- 1320 „ (2294 kat. hold)

Összesen átlag --- 2625 *ha* (4562 kat. hold)

erdő tartozik.

Az igazgatást közép, illetve felső fokon is az állami erdőket illetőleg a pénzügyminisztériumhoz, a községi, közbirtokossági erdőket illetőleg a belügyminisztériumhoz tartozó külön középonti igazgatóság tanácsai intézik. Mindkét igazgatóság előadó tanácsosai egyben az erdőgazdasági felügyelők.

Az osztrák örökös tartományokban az állam, a köz- és vallás-

alapok 1,519,917 *ha* (2,641.616 hold) erdőgazdasági birtokának*) igazgatását közép fokon 7 erdőigazgatóság látja el.

Ezek közül :

1. a wieni erdőigazgatósághoz az alsóausztriai, stájerországi**) és csehországi állami erdők, valamint a vallás- és közalapok erdei tartoznak ;

2. a gmundeni erdőigazgatósághoz a Felső-Ausztriában, Salzburgban és Stájerországban elterülő u. n. salzkammerguti állami és a vallásalapok spitali és lietzeni erdei tartoznak ;

3. a salzburgi erdőigazgatósághoz a salzburgi állami erdők ;

4. az innsbrucki erdőigazgatósághoz a tiroli és voralbergi állami vallás- és közalapítványi erdők ;

5. a görzi erdőigazgatósághoz a krajnai, karintiai, görzi, gradiskai, istriai és dalmáciai állami, vallás- és közalapítványi erdők ;

6. a lemergi erdőigazgatósághoz a galicziai államerdők ;

7. a czernewitzi erdőigazgatósághoz végül a görögkeleti hitalapok nagyarányu és az államnak alárendelt területű erdőségei tartoznak.

Az erdőigazgatóságok alá tartozó erdőgazdasági kerületek (erdőgondnokságok) területe 559 *ha* (972 kat. hold) (Bohutin Csehországban) és 25.904 *ha* (45.021 kat. hold) (Watra-Moldavitz Bukovinában) között váltakozik. Az átlagos terület 8172 *ha* (14.203 kat. hold).

Az erdőgazdasági kerületek területi arányai a tagoltság és belterjesség szerint vannak megállapítva.

Az erdőgazdaság felügyeletét az igazgatási középpontokban működő erdőtanácsosok, mint az erdőgazdaság felügyelői látják el, akiknek kerületébe átlag 8—9 erdőgazdaság (erdőgondnokság), illetve 20—50.000 *ha* (35—85.000 kat. hold) erdő tartozik.

A felügyeleti kerületek nagysága is a tagoltság és belterjesség szerint van megállapítva.

A községek és közbirtokosságok erdőgazdaságát nem az állam látja el. Különleges politikai és gazdasági viszonyok nem engedték meg Ausztriában, hogy a községi erdők gazdaságának állami ellátása törvényhozásilag biztosítható legyen.

*) Ebből erdő : 1,042.812 *ha*, szántó, rét és kert : 20.490 *ha*, havas és legelő : 78.862, egyéb termőföld : 5258 *ha*, terméketlen : 372.495.

**) A neuberg-máriacelli állami erdők és a vallásalapok lankowitz-píberi erdei.

Ebben leli azután magyarázatát, hogy az erdőrendészet ellátására Ausztriában külön állami szervezet van rendelve.

Az állami, valamint a vallás- és közalapítványi birtokok különleges eloszlása miatt s a községi és közbirtokossági erdők gazdaságának állami ellátása nélkül ugyanis nem volt az államerdészetnek olyan szervezet biztosítható, mely egyben az erdőrendészet szolgáltatára is utalható legyen.

A községi és közbirtokossági erdők állami ellátásának hiányát meg is sinylik az osztrák örökös tartományok.

Hogy a községi és közbirtokossági erdők gazdasági ellátásánál az állami beavatkozás mégis érvényesülhessen s a magánerdők gazdaságának fejlesztése is elősegíthessék, az erdőrendészet szolgáltatát igyekeztek az általános közigazgatás szervével ilyen szolgálatra is alkalmasan kapcsolatba hozni.

Szerveztek tartományonként u. n. országos erdészeti felügyelői (Landesforstinspektor) és szerveztek politikai járásonként járási erdészeti felügyelői állásokat, (Bezirksforstcomissär = járási erdészeti biztos.)

Első a tartományi helytartóság, utóbbi a kerületi (járási) közigazgatási hatóság tanácsadója, illetve végrehajtója minden, ennek illetékességi körébe utalt erdészeti kérdésben.

Első a tartomány igazgatási teendőkre hivatott, utóbbi a járás közvetlen erdőrendészeti közege.

Van azonkívül Ausztriában egy külön szolgálat, melyet az erdészeti műszaki hivatalok (Forsttechnisches Bureau) látnak el és amely a vadpatakszabályozás és a kopár fásítás munkájára hivatott.

Ennek és az erdőrendészetnek személyzetét Ausztriában az erdészeti műszaki személyzet (Forsttechnisches Personal) elnevezéssel jelölik meg.

Ebből a műszaki személyzetből 132 egyén az erdőrendészet és 64 a vadpatakszabályozás és kopár fásítás különleges munkájának szolgálatában áll.

Legfelsőbb fokon a földmívelési minisztérium kormányozza Ausztriában az államerdészet szolgálatát.

Záró szó.

Összefoglalva az elmondottakat, megállapíthatjuk, hogy a nyugati országok államerdészeti közigazgatása nagyobbára egységes. Közülök a francia kevésbé. Osztrák földön pedig, ahol az állam erdőgazdasági uradalmi — mint nálunk — összefüggő nagy birtoktestek, azok középfoku igazgatása, úgy mint a gazdaság közvetlen intézése, külön szervezettel működik.

Az erdészeti ügyek kormányzati intézésénél tehát nincs bifurkáció Ausztriában sem. Megoszlást csak a középfoku igazgatásnál és a gazdaság intézésénél látunk.

Megállapíthatjuk továbbá, hogy az államerdészeti közigazgatás a nyugati országokban fölöttébb decentralizált. A kormányzatnál személyi ügyeken kívül törvények erdőgazdasági és rokonvontakozású szabályok szerkesztésével, szervezési kérdésekkel, közgazdasági és szociális intézmények tervezésével, gazdasági üzemtervek és nagyobb szabású szállítási berendezések terveinek kormányzati szempontból való elbírálásával foglalkoznak; valamint mindezen kívül a külső gazdaság kormányzati felügyeletét és irányítását látják el.

A kollégiális rendszerre támaszkodó középfoku igazgatásnak nagyon is önálló hatásköre pedig lehetővé teszi azt, hogy a kormányzati munkáskodást nem nyűgözi le aprólékos részletkérdések intézése.

A középfoku igazgatásnak ilyen szervezete nyújt módot arra is, hogy a tanácsuléseken végleg határozzanak fontos és olyan kérdésekben, amelyeket az egyéni elhatározás és felelősség rendszerében középfokon elintézni bajos lenne.

A középfoku igazgatás megkönnyébsítésére pedig az a körülmény szolgál, hogy a nálunk erdőgondnokságnak nevezett birtokrész ott külön gazdasági egység külön hitellel és könyveléssel.

Ez a rendszer nagy önállóságra vezet, a gazdasági egység főkönyvbeli mérlegével realitásra tanít, fejlesztí amellet az ambíciót, s módot nyújt az egyéni kiválásra, a reális érvényesülésre!

A közalapítványi, községi, közbirtokossági stb. erdők gazdasági ügyeinek teljes és olyan ellátása pedig, mely a pénzbeli eredmények inkasszálásán kívül mindent teljesít, biztosítja azt a czélt, hogy ezeknek az erdőknek gazdasága az államéval mindenben egyező módon és alapon történjék.

Azzal a berendezkedéssel pedig, hogy az államerdészeti igazgatás alsófoku szervével, a nálunk erdőgondnokságnak nevezett erdőhivatalok igen szűk hálójával vonták be az országot, és ezekre bízták az erdőrendészet alsófoku szolgálatát is: az erdőfentartáshoz fűzött fontos államgazdasági érdekek igen erős biztosítékát szereztek meg.

Azzal továbbá, hogy középfokon a gazdasági felügyeletet az erdőrendészet felügyeletével a gazdasági igazgatás ügyeinek tanácsulésekben való elbírálását az erdőrendészeti ügyek tanácsulésekben való elintézésével egyező módon látják el, biztosítékát szereztek meg annak, hogy az erdőrendészet szolgálata mindig a nemzetháztartási érdekeket szolgáló állami erdőgazdaság fölfogásaival egybehangzásban maradjon.

Végül azzal, hogy közép- és felsőfokon tanácsulésekben intézik az előterjesztett ügyeket, kizárják az ötletszerűséget és egyoldalúságot, emellett megteremtene és fejlesztenek egy oly gazdasági irányt, amely kellően megfontolt tervszerűséggel a nemzetháztartás messze jövőbe nyúló érdekeit is szolgálja.

Minderről tanulmányképen annál szivesebben irtam, mert tudomásom szerint irodalmi munka ezt a kérdést ilyen szervi összefoglalásban más nyelven sem tárgyalja. Leirtam tanulmányi czéllal és azon hazafias törekvésemben, hogy a nyugati államoknak az államerdészeti igazgatás fejlesztésére irányuló törekvéseiről és eredményeiről lehetőleg hű képet adjak.

Mindenesetre nagy lelki örömet fog okozni nekem, ha tanulmányomból valamely irányban a magyar erdőgazdaság is hasznot merithet.

